

MORÁLNÍ VÝZNAM TAJEMSTVÍ A JEHO ZACHOVÁVÁNÍ V DŮKAZNÍM ŘÍZENÍ

Josef Beneš

V tomto příspěvku se chci zabývat rolí tajemství (*secretum*) a jeho použitelnosti při soudním jednání. Nejdříve bude nutné definovat *secretum* jako takové. Potom bude třeba uvést rozdělení tajemství podle různých druhů a povahy tajemství, nakonec probereme možnosti použitelnosti tajemství u církevního soudu.

Základní rozlišení dělí tajemství na *secretum de facto* a *secretum de iure*. *Secretum de facto* čili *secretum obiectivum* je skutečnost sama, která je svou povahou tajná, utajená, a která by měla utajenou zůstat. *Secretum de iure* je povinnost, která člověka mravně zavazuje takovou skutečnost, čili *secretum* nevyjevit, neprozradit. Toto *secretum* se dělí do následujících kategorií:

a) *secretum naturale* (přirozené tajemství) – z povahy věci samotné vyplývá, že se jedná o skutečnost, která být utajena. Je to např. listovní tajemství, týká se i možností jako jsou telefonní hovory, e-maily, nebo se jedná o skutečnosti, které někdo druhému sdělí v důvěrném rozhovoru. V takovém případě vyplývá z povahy věci, že jsou sděleny pod rouškou tajemství, jakožto důvěrné, i když není výslovně vyžadován příslib o utajení. Mohou to být různé osobní chyby či nedostatky druhého člověka, které nemají žádný vztah k veřejnému dobru a nemají společenský dopad;

b) *secretum promissum* (přislíbené utajení) – člověk druhému po vyjevení tajemství slíbí, že svěřenou skutečnost uchová v tajnosti;

c) *secretum commissum* (svěřené tajemství) jeden druhému svěří určitou skutečnost „pod tajemstvím“ a druhý na toto svěření přistoupí. Jedná se vlastně o smlouvu: jeden se zavazuje něco vyjevit, druhý se zavazuje uchovat věc v tajnosti;

d) *secretum professionale* (profesní, služební nebo stavovské tajemství) – jedná se o zvláštní druh svěřeného tajemství, kdy jsou někomu určité skutečnosti „pod tajemstvím“ svěřeny, a to na základě konvence, zvyku, zákona nebo úmluvy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Do té kategorie spadají: státní tajemství, lékařské tajemství, tajemství, kterým jsou vázány porodní asistentky, advokáti, dále firemní a průmyslové tajemství apod.

Zvláštní místo v rámci tajemství zaujímá tajemství zpovědní (*sacramentale sigillum*), o kterém pojednává kánon 983 § 1, 2:

§ 1. Svátostné zpovědní tajemství je neporušitelné; proto nesmí zpovědník nic vyzradit na kajícíníka ani slovem ani žádným jiným způsobem a z žádného důvodu.

§ 2. Povinností zachovat tajemství je vázán také tlumočník, pokud ho bylo použito

a také všichni ostatní, kteří se z vyznání jakýmkoliv způsobem dověděli o hříších.

Uvedený kánon výslovně stanoví, že zpovědním tajemstvím jsou vázáni nejen zpovědník, a tlumočník, ale všichni ostatní, kteří se z vyznání **jakýmkoliv způsobem dověděli o hříších**. Z tohoto textu vyplývá, že zpovědním tajemstvím jsou vázány i ty osoby, kterým zpovědník prozradil zpovědní tajemství, a i ty osoby, kterým toto prozrazení bylo dále sděleno. Pokud církevní soud vyšetřuje vyzrazení zpovědního tajemství, soudce nesmí připustit, aby prozrazená materie byla předmětem vyšetřování. Jeho povinností je upozornit všechny zúčastněné osoby na striktní povinnost zachovat mlčení o materii zpovědi. Svědek, který se něco dozvěděl ze zpovědi na základě prozrazení zpovědního tajemství, by měl tyto skutečnosti zapsat, vložit text do obálky, která se zapečetí. Měl by být předvolán svědek, kterého se prozrazení týká, měl by rozpečetit obálku a při následném výsledku by měl uvést, zda uvedené skutečnosti jsou materií sigilla, zda nebyly zpovědníkovi sděleny mimo zpověď etc. Je třeba zabránit jakémukoliv *gravamen paenitentis* – všemu, co by penitentovi mohlo být nepříjemné (kán. 984).

Kánon 1550 § 2 stanoví, kdo je nezpůsobilým vydávat svědectví na základě tajemství:

Za nezpůsobilé se považují:

1. *kdo je stranou v záležitosti nebo stranu zastupuje, soudce a jeho pomocníci, advokát a jiní, kdo pomáhají nebo pomáhali stranám v té záležitosti;*

2. *kněží, pokud se týká všeho, co se dověděli ze svátostného vyznání, i když je kazník požádal, aby to sdělili; rovněž to, co někdo slyšel od kohokoliv a jakkoliv při pří-*

ležitosti svátostného vyznání, nemůže být použito ani jako nepřímý důkaz pravdy.

Dále ustanovuje kánon 1548:

§ 2. *Při zachování kán. 1550, § 2 odst. 2 jsou ze svědecké výpovědi vyňati:*

1. *duchovní, pokud jde o to, co jim bylo sděleno v souvislosti s posvátnou službou; svěští úředníci, lékaři, porodní asistentky, advokáti, notáři a jiní, kteří jsou vázáni tajemstvím, byť jen z důvodu poskytnutí rady, pokud se jedná o věci, které podléhají tomuto tajemství;*

2. *kdo se obává, že ze svědectví vznikne jim nebo manželovi nebo blízkým pokrevním nebo „sešvakřeným“ příbuzným ztráta dobré pověsti, nebezpečné útrapy nebo jiné závažné škody.*

Kodex v kánonech 1550 a 1548 rozlišuje mezi „nezpůsobilostí“ ke svědectví (kán. 1550 – *incapaces*) a vynětím ze svědecké výpovědi (kán. 1548 – *eximuntur*). Nezpůsobilost působí, že svědectví takové osoby je nejen nelegitimní, ale i neplatné, nelze k němu přihlížet ani jako k nepřímému důkazu. Kánon 1548 stanovuje, kdo je ze svědecké výpovědi vyňat. Jsou vyjmenováni svědkové, kteří jsou vázáni profesním tajemstvím. Tím je vyjádřeno, že je nelegitimní dotazovat se uvedených svědků. Zůstává otevřenou otázka, jakou důkazní hodnotu má svědectví, kdy došlo k překročení kánonu 1548 §1. Zdá se, že na jedné straně došlo k překročení práva a morálky, když vypovídal svědek, který vypovídat nesmí, na druhé straně jestliže takové svědectví bylo z jakéhokoliv důvodu při výpovědi u soudu poskytnuto, lze je brát v úvahu jako důkaz.

Podle principů morální teologie v hierar-

chii tajemství první místo zaujímá *secretum sacramentale*, hned po něm následuje *secretum extrasacramentale*, neboli *secretum conscientiae* – tajemství týkající se svědomí, které vyplývá z mimosvátostného duchovního vedení. Obě jsou absolutně neporušitelná. Rozdíl mezi nimi spočívá vlastně pouze v tom, že porušení „svátostného“ tajemství je trestáno přísnými církevními tresty. V ostatních případech, kdy se nejedná o *secretum sacramentale* a *secretum extrasacramentale*, závaznost tajemství není absolutní, je odstupňovaná podle důležitosti a charakteru tajemství a připouští výjimky. Výjimky tvoří situace, kdy dochází ke kolizi dober, nebo ke kolizi povinností. Jedná se o situace, kdy nad soukromým dobrem převažuje zájem společného dobra. Morálka připouští i situace, kdy dobro třetí osoby nebo i vlastní dobro z přiměřených důvodů připouští porušení profesního tajemství: lékař např. varuje před vstupem do manželství s pacientem, který trpí vážnou nakažlivou chorobou etc. Na druhé straně zachování profesního tajemství je samo o sobě veřejným dobrem – *bonum commune*, společné dobro je vážně ohroženo, jestliže je podkopána důvěra v určité profesi, která je vlastně nezbytným předpokladem jejich zdárného působení. Tyto skutečnosti má zřejmě na paměti kánon 1548, když nositele určitých poslání vyjímá z povinnosti svědčit u soudu.

Na závěr bych chtěl z morálního hlediska probrat otázku dovolenosti důkazů. Kánon 1527 § 1 praví: *mohou být uvedeny důkazy jakéhokoliv druhu, které se jeví být užitečné k poznání záležitosti a jsou dovolené*. Které

důkazy je třeba považovat za nedovolené? Důkazy, které byly opatřeny nedovoleným způsobem, tj. způsobem, který je v rozporu s přirozeným právem nebo také státním, civilním zákonem. Jedná se o skutečnosti, že někdo za účelem použití u soudu získal důkazy nedovoleným způsobem – krádeží dokumentů, soukromých listin, ilegálním odposlechem, vydíráním etc. Soudce je povinen takto získané důkazy odmítnout. V opačném případě by se jednalo o formální spolupráci s nedovoleným úkonem a o nebezpečný precedens, který by motivoval další strany k nedovolenému opatřování důkazů. I zde lze však připustit výjimečné situace, které ospravedlňují výjimečná řešení. Může například strana vystavená domácím násilím nahrát scénu, při které k tomu násilí dochází? Může se k tomuto způsobu jednání uchýlit osoba, která je vystavena brutálnímu nátlaku nebo vydírání? V takových a jim podobných případech se jedná o nutnou a spravedlivou sebeobranu, která takový postup ospravedlňuje. Použitelné jsou dále důkazy, které byly sice získány nedovoleným způsobem, ale další strana je získala způsobem nikoliv nedovoleným, ale náhodným – našla ukradené dokumenty, dopisy v kontejneru, odpadkovém koši, přečetla si určitou zprávu v tisku apod.

Použití důkazů, které samy o sobě mají být utajeny, je velmi citlivou a složitou záležitostí, která ze strany pracovníků soudu vyžaduje, nejen spravedlnost při zachování zákonných předpisů, ale i obezřetnost, prudenci při vzájemném vážení dober, která mohou být poškozena nebo také chráněna.